

Od początku swego istnienia Wydział kształcił studentów na kierunku Zootechnika, w ramach którego od 1995 r. realizowane są cztery specjalności: Hodowla i użytkowanie zwierząt, Hodowla koni i jeździectwo, Hodowle amatorskie, Ocena i wykorzystanie surowców zwierzęcych, a od 2002 r. również specjalizacja Produkcja i marketing pasz przemysłowych.

W roku 1992 powołano nowy kierunek Ochrona środowiska, obecnie z trzema specjalizacjami: Ochrona wód i torfowisk, Proekologiczne systemy produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego, Ochrona i użytkowanie obszarów wiejskich.

W roku 2002 rozpoczęto realizację kolejnego kierunku studiów, jakim jest Biologia, ze specjalnością Biologia stosowana.

Na Wydziale funkcjonują od 1996 r. studia doktoranckie, będące zapleczem kadrowym pracowników naukowo-dydaktycznych. W chwili obecnej kształceniem objętych jest 42 słuchaczy, a od początku istnienia tej formy kształcenia dyplom doktora nauk rolniczych w zakresie zootechniki uzyskało 29 osób.

Obecnie na Wydziale studiuje, łącznie na studiach stacjonarnych i zaocznych, około 2800 studentów, w tym 1200 na kierunku Zootechnika, 1500 na kierunku Ochrona środowiska oraz 100 na kierunku Biologia. W dotychczasowej historii wypromowano łącznie 6050 osób (3446 magistrów inżynierów i 1291 inżynierów zootechniki oraz 1099 magistrów inżynierów i 214 inżynierów ochrony środowiska).

Na wszystkich kierunkach kształcenia zajęcia dydaktyczne realizowane są nie tylko przez pracowników Wydziału, ale również przez Jednostki z innych Wydziałów Uczelni. Układ taki zapewnia wysoki poziom proponowanej oferty dydaktycznej. Wymierną oceną poczyniań dydaktycznych Wydziału jest uzyskanie, w roku 2003, na kierunku Ochrona środowiska, pozytywnej oceny Państwowej Komisji Akredytacyjnej.

Dla uczczenia pięćdziesiątej rocznicy, rok 2003 ogłoszono na Wydziale rokiem jubileuszowym, a patronat honorowy nad obchodami objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Aleksander Kwaśniewski.

Znaczącym wydarzeniem w roku jubileuszowym było nadanie prof. dr. hab. Władysławowi Zalewskiemu tytułu *Doctora Honoris Causa*. Uroczyste wręczenie dyplomu odbyło się 5 czerwca br., w trakcie nadzwyczajnego posiedzenia Senatu Akademii Rolniczej w Lublinie.

W 2003 roku organizowane były na Wydziale różnego rodzaju spotkania naukowe. W maju, z inicjatywy Katedry Hodowli Bydła, odbyła się konferencja pt. „Aktualne problemy hodowli bydła i produkcji mleka w Polsce”. Uczestnicy, którymi byli pracownicy administracji państwowej i samorządowej oraz pracownicy nauki, prowadzili bardzożywioną i interesującą dyskusję.

W czerwcu miała miejsce VIII Konferencja dziekanów i prodziekanów wydziałów kształcących na kierunku zootechnika. W trakcie dyskusji poruszono aktualne problemy szkolnictwa wyższego w świetle prac Państwowej Komisji Akredytacyjnej, Komitetu Badań Naukowych i Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego.

Kolejne spotkania, to Międzynarodowa Sesja Naukowa pt. „Aktualne problemy genetyki stosowanej”, zorganizowana w dniach 4-5 września przez Katedrę Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej, a także XXXII Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Animal nutrition in aspect of safety food production”, która odbyła się w dniach 16-17 września, a jej organizatorami były Komisja Żywienia Zwierząt Komitetu Nauk Zootechnicznych PAN oraz Instytut Żywienia Zwierząt AR w Lublinie.

Główna Konferencja dla uczczenia Jubileuszu Wydziału, zorganizowana pod hasłem „Środowisko – Zwierzę – Produkt”, odbyła się w dniach 22-23 września. Krajowi i zagraniczni uczestnicy tego spotkania zgłosili ponad 250 komunikatów naukowych z zakresu szeroko rozumianej zootechniki i ochrony środowiska. Streszczenia wszystkich prezentowanych doniesień zostały opublikowane w zeszycie okolicznościowym, natomiast pełne teksty prac w *Annales UMCS sec. EE* oraz w wydawnictwie *Acta Agrophysica*.

Centralna uroczystość Jubileuszu 50-lecia, którą było nadzwyczajne, otwarte posiedzenie Rady Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt, miała miejsce 24 września w Centrum Kongresowym Akademii Rolniczej w Lublinie.

Dokonania pracowników i studentów zostały jedynie zasygnalizowane w niniejszym opracowaniu. Zainteresowanych Czytelników zachęcam do lektury „Księgi pamiątkowej”, wydanej przez Akademię Rolniczą w Lublinie.

Tomasz M. Gruszecki

Wkład lubelskich uczonych w rozwój nauk o hodowli zwierząt w okresie minionego pięćdziesięciolecia

„Byli z nami, uczyli nas i tworzyli historię Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt”

Pięćdziesięciolecie to najlepsza okazja do podsumowań i podtrzymania tradycji pokoleń uczestniczących w życiu

naukowym naszego Wydziału. Jest naszym obowiązkiem pielęgnować uzyskane i poznane wartości i przekazywać następnym pokoleniom, aby praca naszych poprzedników nie poszła w niepamięć. Los obdarzył nasz Wydział wyjątkowym szczęściem, bo od początku jego istnienia pracowały w nim takie osobistości jak: Laura Kaufman, Roman Prawocheński, Henryk Malarski, Gabriel Brzęk, Zdzisław Zabielski czy Adam Domański, a wraz z nimi młodzi, obecnie emerytowani lub nieżyjący już, samodzielni i pomocniczy pracownicy nauki. To oni tworzyli zręby Wydziału i wytyczyli kierunki działalności naukowej. Ich dorobek ujęty został w setkach publikacji naukowych, ale najważniejsze jest to, że pozostawili po sobie dobrze wyszkoloną kadrę.

Omawiając działalność naukową Wydziału należy wyodrębnić wiele kierunków badawczych i osiągnięć poszczególnych katedr. Postaram się w tym opracowaniu połączyć je z działalnością wybitnych postaci naszego Wydziału – uczonych, którzy byli twórcami szkół naukowych odpowiednich specjalności.

Szkola naukowa biologów i genetyków Laury Kaufman

Niepowtarzalną osobowością w naukach biologiczno-zootechnicznych była **prof. dr hab. dr h.c. Laura Kaufman** – członek rzeczywisty PAN, PAU. Jej badania naukowe koncentrowały się wokół morfologii rozwojowej zarodków, poszczególnych narządów i organizmów dojrzałych. Starła się poznać przebieg tych procesów i wyznaczyć czynniki warunkujące odmienny wzrost ptaków. Badania w tym zakresie – wszechstronne i docieklive – przy-

niosły Pani Laurze światową sławę. Sama po latach stwierdziła, że obserwowanie i stałe śledzenie szybkiego wzrostu ptaków było dla niej głębokim przeżyciem. Pani Profesor, badając mechanikę i genetykę rozwojową płodu na tle zmiennych warunków środowiskowych, rozwiązała wiele zagadnień przydatnych dla praktyki drobiarskiej, zwłaszcza w pierwszym okresie wprowadzania do praktyki sztucznych lęgów. Stworzyła autoseksingową rasę kur polbar oraz pierwsze rasy kur rasy zielononóżka, które do dziś utrzymywane są w lubelskiej Akademii, jako stado rezerwy genetycznej. W wykładach z genetyki zwierząt przedstawiała sprawdzone zasady genetyki, a osiągnięcia „wschodnich prominentów” pomijała. Oprócz wielu książek i podręczników prof. Kaufman zostawiła po sobie to co najważniejsze – dobrze wykształconą kadrę naukową. Była promotorem 14 prac doktorskich, 12 z tych osób uzyskało tytuł profesora, a czterech zostało członkami rzeczywistymi PAN. Oni kontynuowali i rozwijali Jej dzieło oraz wychowali obecne pokolenia uczonych.

Wychowankiem, a zarazem współpracownikiem prof. L. Kaufman był prof. dr hab. Witold Głuchowski, który zajmował się badaniami biologicznymi, głównie związanymi z rozrodem zwierząt. Do najciekawszych prac, które do dziś nie straciły na aktualności, należy zaliczyć porównanie skutków dwóch metod kaptonienia kogutów. Dzięki nim odkrył zjawisko supermaskulinizacji kogutów. Poza tym upowszechnił zasady selekcji rodzinowej u kur, zorganizował laboratorium i prowadził badania nad polimorfizmem białek surowicy krwi ptaków.

Również z tej Szkoły wywodzi się prof. dr hab. Józef Zięba, wieloletni (13 lat) dziekan Wydziału. Zajmował się morfologią i fizjologią różnych kur ras czystych i mieszańców w powiązaniu z ich użytkowością. Wykorzystywał cechy budowy histologicznej tarczycy kogutów do oceny użytkowości i selekcji kur będących siostrami. Współautor wielu podręczników z genetyki zwierząt. Dzięki Niemu charakterystyka rasy zielononóżka kuropatwiana została zamieszczona w „Registry of pultry genetic stocks”.

Równoległe z prof. W. Głuchowskim i prof. J. Ziębą pracował prof. dr hab. Janusz Maciejowski, postać znana, ciesząca się wielkim autorytetem nie tylko na Wydziale, ale w całej Polsce. Z Jego podręczników uczyli się i uczą całe rzesze studentów. Miał wielki dar przekonywania. W swojej 40-letniej pracy prowadził szereg badań z genetyki populacji i metod hodowlanych. Obok muszki owocowej, kur i zwierząt dużych, głównym obiektem badawczym były zwierzęta futerkowe. Śmiało można powiedzieć, że prace Profesora nad tymi zwierzętami były pionierskie w kraju. Do osiągnięć prof. Maciejowskiego należy zaliczyć nie tylko obiektywizację metod oceny zwierząt futerkowych, których wyniki posłużyły do opracowania ogólnopolskich zasad uznawania ferm za zarodowe i reprodukcyjne, duże zasługi położył nad utwaleniem pastelowej odmiany barwnej lisa pospolitego (mutacja) i ustaleniem mechanizmu dziedziczenia tej barwy. Badał również

problem umaszczenia i dziedziczenia okrywy lisów polarnych, a także zagadnienia rozrodu tych zwierząt.

Należy wspomnieć, że w tym zespole pracował również doc. dr hab. Jan Woźnica i doc. dr hab. Roman Prawocheński (junior). Pierwszy z nich zajmował się między innymi wartościową mieszańców pochodzących po matkach kaukaskich oraz unasięnianiem i żywieniem pszczół. Badania te, o dużym znaczeniu gospodarczym, przyniosły Mu wiele nagród, w tym Ministra Rolnictwa. Natomiast doc. dr hab. R. Prawocheński (junior) zajmował się hodowlą i biologią ryb, ichtiofauną zbiorników wodnych, a szczególnie biologią świnki i głowacicy. Te badania przyniosły Mu rozgłos i publikowane były w kraju i za granicą.

Z tej Szkoły wywodzą się również uczeni tacy, jak profesorowie: Halina Krzanowska, Helena Bączkowska, Adam Kołtąj oraz Bohdana Kraszewska-Domańska (która pierwsza rozpoczęła badania nad przepiórką japońską), związana z naszym Wydziałem, a następnie z Instytutem Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu.

Profesor L. Kaufman swoich asystentów i nas studentów uczyła prawdy i wiary w zwycięstwo prawdziwej wiedzy, rzetelności przeprowadzonego eksperymentu, entuzjazmu dla każdego postępu, poczucia humoru oraz radości z cudzego sukcesu. Reasumując działalność naukową Szkoły prof. Laury Kaufman i jej nieżyjących już współpracowników należy podkreślić, że dzieło które po sobie pozostawili ma ogromne znaczenie dla nauki i gospodarki narodowej i, co najważniejsze, jest kontynuowane oraz rozszerzane przez obecną Kadrę Biologicznych Podstaw Produkcji Zwierzęcej, której kierownikiem jest prof. dr hab. Grażyna Jeżewska.

Lubelska szkoła naukowa fizjologów żywienia zwierząt

Innymi zagadnieniami interesował się **prof. Henryk Malarski** – absolwent Wydziału Chemii i Fizyki, dr filozofii UJ, prof. Politechniki Lwowskiej, który już w roku 1945 podjął się organizacji Katedry Fizjologii i Żywienia Zwierząt. Był On autorem wielu doskonałych książek i podręczników z tego zakresu. Zasługi Profesora dla nauki są ogromne – potrafił bowiem przełożyć, w sposób logiczny i jasny, problemy fizjologii i biochemii na język praktycz-

nych zasad żywienia zwierząt. Ci, którzy słuchali wykładów Profesora twierdzą, że pomimo upływu 50 lat, myśl zawarta w nich nie została zdezaktualizowana. Prowadził pionierskie badania dotyczące ogólnych i szczegółowych zasad żywienia różnych gatunków zwierząt, które były podstawą do opracowania, razem ze współpracownikami, tabel wartości pasz i potrzeb pokarmowych zwierząt, które stały się prekursorem obecnych „Norm Żywienia Zwierząt Gospodarskich”.

Profesor Malarski wychował dużą grupę uczonych, tak znanych nam wszystkim profesorów, jak: Jan Kielanowski, Józef Skulmowski, Zenon Wierzchowski, Stanisław Berger, Maria Grekiewicz-Rakowska, Jan Bartnik, Józef Kolowca, Franciszek Horszczaruk, Stanisław Wójcik. Po śmierci prof. Malarskiego kierownictwo Katedry objął doc. dr hab. Franciszek Schmidt – absolwent Wydziału Rolniczo-Leśnego Politechniki Lwowskiej, dr nauk rolno-leśnych UJ. Wówczas badania tej jednostki ukierunkowane były na ocenę składu chemicznego pasz, głównie określenie wartości energetycznej na podstawie bilansów materii i energii, przeprowadzonych na zwierzętach laboratoryjnych.

Od roku 1950 w Katedrze, a potem w Instytucie, pracował prof. dr hab. Stanisław Wójcik – wieloletni kierownik tych jednostek, który przez wszystkie lata kontynuował i rozwijał dzie-

to rozpoczęte przez prof. Malarskiego. To On stworzył lubelską szkołę żywieniowców i wykształcił obecnych profesorów tej specjalności. Był promotorem 22 przewodów doktorskich, opiekunem naukowym 6 przewodów habilitacyjnych obecnych już profesorów. Prowadził badania z zakresu biochemicznych i fizjologicznych uwarunkowań żywienia zwierząt.

Badania lubelskich żywieniowców zaowocowały opracowaniem przemysłowych mieszanek paszowych pod kątem wykorzystania ich łącznie z paszami gospodarskimi. Realizowano programy rządowe dotyczące optymalizacji produkcji i spożycia białka. Prace te pozwoliły na opracowanie i wydanie wielu instrukcji i zaleceń dla producentów pasz. Zajmowano się również nawożeniem azotowym pastwisk i oceną ich wartości pokarmowej. Wiele uwagi poświęcono dodatkom paszowym i stymulatorom wzrostu (antybiotyki paszowe, probiotyki, ziola). Analizując np. wpływ różnych komponentów paszowych i dodatków na reprodukcję świń, odchów i tucz prosiąt uwzględniono walory dietetyczne wieprzowiny oraz aspekty ekologiczne, dotyczące ograniczenia wydalania azotu i fosforu do środowiska. Prowadzono szerokie badania nad żywieniem drobiu (głównie brojlerów), które dotyczyły możliwości zastąpienia importowanych pasz surowcami krajowymi, odpowiednio waloryzowanymi.

Przedstawiono jedynie niektóre problemy, jakimi zajmowała się i nadal zajmuje lubelska szkoła żywieniowców w okresie 50 lat istnienia, obecnie działająca w strukturach Instytutu Żywności i Żywienia Zwierząt, którym kieruje prof. dr hab. Eugeniusz Grela. Niewątpliwie były to zawsze zagadnienia aktualne i ważne dla hodowli zwierząt, a więc i dla gospodarki narodowej, nie tylko pod względem naukowym, ale także praktycznym. W ostatnich latach z tego Instytutu wyodrębniono Katedrę Biochemii i Toksykologii, którą kieruje prof. dr hab. Jerzy Truchliński. Pracownicy tej jednostki zajmują się w szerokim pojęciu toksykologią żywności.

Szkoła naukowa hodowców zwierząt

Na obecną pozycję Wydziału poważny wpływ miał rozwój katedr zajmujących się hodowlą i technologią produkcji zwierząt różnych gatunków. Trudno omówić wszystkie osiągnięcia i ludzi, którzy tworzyli zręby nauk zootechnicznych i początkujące specjalności w tym zakresie. Niewątpliwymi luminarzem tych nauk to profesorowie: Roman Prawocheński (senior) i Zdzisław Zabielski. Obaj wszechstronnie wykształceni, znający hodowlę światową, byli – jak mówią o nich ich wychowankowie – ludźmi o prostym sposobie bycia i nie wytwarzali wokół siebie aureoli „profesorskiej”. Łączyci znakomity umysł, kryształowy charakter i bezkompromisowy sposób bycia. Obaj byli romantykami, kochali piękno, a szczególnie zwierzęta i kobiety (platonicznie).

Profesor Zdzisław Zabielski – dr filozofii UJ, wykładowca Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Cieszynie, kierownik Stacji Doświadczalnej w Borowinie i Końskowoli – całe swoje życie poświęcił uszlachetnianiu ras rodzimych zwierząt gospodarskich – bydła, świń i owiec. Po pięćdziesięciu latach doskonalenia bydła polskiego czerwonego, w obrzeżeniu zlokalizowanej w Końskowoli, w 1970 r. uzyskano od krowy ponad 4000 l mleka, o zawartości ponad

4,0% tłuszczu. Był także twórcą rasy świń „gołębska” zwanej później „puławską”. Rasa ta, jako mało wymagająca i niewybredna, po krótkim okresie tuczu dostarczała, brakującego w latach powojennych, mięsa i tłuszczu.

Wychowankiem i bliskim współpracownikiem prof. Z. Zabielskiego był prof. dr hab. dr h.c. Władysław Zalewski – uz-

nany autorytet naukowy. Profesor Zalewski stworzył lubelską szkołę hodowców bydła, opartą na wypracowanych oryginalnych metodach badań. Zajmował się oceną wartości hodowlanej krów i buhajów, z uwzględnieniem użyteczności mlecznej i mięsnej, opasem i oceną rzeźną bydła krajowego i importowanego, utrzymywanego na trwałych użytkach zielonych. Wiele wyników badań Profesora zostało wdrożonych do praktyki. Był autorem 125 recenzji na awans naukowy, nie tylko pracowników z lubelskiej Uczelni, ale z całego kraju – jest wychowawcą kadry naukowej tej specjalności. Współpracownikiem profesora był prof. dr hab. Janusz Trautman – znawca krajowego i zagranicznego bydła rasy simentalskiej. Zajmował się jego aklimatyzacją, oceną produkcyjną, opracował dla praktyki hodowlanej naukowe zasady selekcji i doboru tego bydła.

Obecna Katedra Hodowli Bydła, której kierownikiem jest prof. dr hab. Zygmunt Litwińczuk, kontynuuje badania swoich poprzedników, rozszerzając je o nowe technologie i rasy bydła. Poza tym zajmuje się wytwarzaniem regionalnych populacji bydła mięsnego oraz restytucją i zachowaniem zasobów genetycznych bydła biało-żółtego.

Bliskimi współpracownikami prof. Z. Zabielskiego był prof. dr hab. Jan Nozdryn-Płotnicki i prof. dr hab. Zygmunt Surdacki, specjaliści od hodowli trzody chlewnej. Profesor Jan Nozdryn-Płotnicki zorganizował bazę doświadczalną świń (w Uhrusku i Czesławicach). Zapoczątkował prace hodowlane nad regionalnymi ekotypami świń prymitywnych regionu nadbużańskiego. Natomiast prof. dr hab. Zygmunt Surdacki, pracując przez wiele lat w Zakładzie Doświadczalnym Końskowoli, a następnie na Uczelni, był twórcą nowych linii selekcyjnych mięsnego typu użytkowego świń rasy puławskiej. Obaj Profesorowie wychowali kadrę obecnej Katedry Hodowli i Technologii Trzody Chlewnej, której kierownikiem jest prof. dr hab. Aleksander Walkiewicz. Pracownicy tej jednostki kontynuują badania swoich poprzedników, zajmując się również hodowlą zagrodową dzików i świń syjańskich oraz mieszańcami. Prowadzą szerokie badania nad hormonalną symulacją procesu rozrodczego loch oraz polimorfizmem wybranych genów w populacji świni puławskiej.

Prekursorem badań z hodowli owiec i koni w Akademii lubelskiej był **prof. dr h.c. Roman Prawocheński** (senior), absolwent Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu w Petersburgu. Pracownik naukowy wielu uniwersytetów w kraju i za granicą. Zajmował się szczegółową hodowlą prawie wszystkich gatunków zwierząt w aspekcie biologicznym, genetycznym i hodowlanym. Autor ponad 200 publikacji naukowych i wielotomowych podręczników akademickich z hodowli koni i owiec, które ze względu nie tylko na specyficzny język, ale wiadomości w nich podawane, uznawane są za „białe kruki” i chętnie po nie sięga każdy pracownik tej specjalności. Wychowankiem i bliskim współpracownikiem prof. R. Prawocheńskiego był **prof. dr hab. dr h.c.**

Adam Domański – pierwszy wieloletni dziekan Wydziału Zootechnicznego. Twórca polskiej owcy nizinnej odmiany uhruskiej, organizator bazy doświadczalnej w Uhrusku, pionier badań z zakresu rozrodu i odchowu bliźniąt. Wychowawca byłej i obecnej kadry kierującej Katedrą Hodowli Owiec. W tej Katedrze przez 30 lat pracował prof. dr hab. Tadeusz Efner

– wielki popularyzator owczarstwa w regionie i kraju, kontynuator pracy hodowlanej nad owcą uhruską, organizator bazy doświadczalno-hodowlanej w Bezku, wieloletni kierownik tej Katedry. Najdłużej w tej jednostce pracowała prof. dr hab. Czesława Kalinowska – zajmowała się zagadnieniami rozrodu, selekcją, zdrowotnością owiec uhruskich i merynosów polskich. Autorka wielu skryptów akademickich z hodowli owiec.

Pracownicy obecnej Katedry Hodowli Owiec i Kóz – kierowanej przez prof. dr hab. Czesławę Lipecką – kontynuują dzieło swoich poprzedników, poszerzając badania o nowe technologie i techniki badawcze, uwzględniające potrzeby współczesnego owczarstwa polskiego.

Drugim wychowankiem profesora R. Prawocheńskiego jest prof. dr hab. dr h.c. Ewald Sasimowski – ciągle czynny naukowo, który stworzył lubelską szkołę hipologiczną i wychował wielu obecnych profesorów tej specjalności. Jego zasługi dla hodowli koni są niepodważalne. Wspomnę tylko, że opracował system oceny prób dzielności koni zaprzęgowych, przy użyciu własnej konstrukcji urządzeń i aparatury. Metoda ta była przez wiele lat powszechnie stosowana, a niektóre jej elementy są i dzisiaj aktualne. Badania te spotkały się z międzynarodowym uznaniem. Prof. E. Sasimowski wytworzył jedyny rodzimy typ kuca ogólnoużytkowego, który z czasem został nazwany kucem felińskim. Hodowla tych koni w Polsce obecnie bardzo się rozwija. Tworzył również mieszańce rasowe (konikofioringa i arabokuca) oraz zorganizował ostoję bezstajennego chowu koni biłgorajskich w Krajobrazowym Parku „Lasy Janowskie” i koników polskich w Roztoczańskim Parku Narodowym. Jego wychowankiem jest prof. dr hab. Marian Kaproń – obecny kierownik Katedry Hodowli i Użytkowania Koni. Katedra ta prowadzi szerokie badania uwzględniające trendy użytkowości i rolę konia we współczesnym świecie. Z chwilą reorganizacji Instytutu wyodrębniono Katedrę Etologii i Podstaw Technologii Produkcji Zwierzęcej, której kierownikiem jest również wychowanek prof. Sasimowskiego – prof. dr hab. Marian Budzyński. Profesor Budzyński jest twórcą metod i aparatów do oceny cech psychicznych i zrównoważenia systemu nerwowego koni, twórcą metod oceny dzielności koni arabskich oraz normatywów prowadzenia prób dzielności ogierów. Obecnie Katedra ta kontynuuje badania nad doskonaleniem metod oceny zrównoważenia nerwowego koni w zależności od temperamentu i form użytkowania, prowadzi badania etologiczne koni oraz zachowań i reakcji różnych ras zwierząt, a także psów szkolonych w policji oraz dużych kotów i małą żyjących w ogrodach zoologicznych.

Do lubelskiej szkoły hodowców zwierząt należy zaliczyć Katedrę Oceny i Wykorzystania Surowców Zwierzęcych, utworzoną 12 lat temu. Od 1996 roku kierownikiem Katedry jest prof. dr hab. Anna Litwińczuk. Pracownicy tej Katedry zajmują się, między innymi, różnymi czynnikami wpływającymi na cechy fizyczno-chemiczne i jakość produktów zwierzęcych, z uwzględnieniem ich przydatności technologicznej.

Szkoła naukowa zoohigienistów

Omawiając działalność naukową Wydziału trudno nie wspomnieć jednostek badawczych, które uzupełniają nauki zootechniczne i zajmują się ochroną środowiska wiejskiego. Najdłużej, bo od roku 1953, działała na naszym Wydziale Katedra Zoohigieny, obecnie Katedra Higieny Zwierząt i Środowiska. Organizatorem tej Katedry był prof. dr hab. Alfred Chodkowski, a jego następcą prof. dr hab. Tadeusz Majewski. Prof. A. Chodkowski prowadził kła-

syczne badania nad listeriozą u drobiu, brucellozą i niedoborem kobaltu u owiec. Opracował też własną pożywkę do wykrywania prątków gruźlicy. Przez 40 lat w Katedrze pracował prof. dr hab. Tadeusz Majewski, wieloletni kierownik tej jednostki. Profesor Majewski zajmował się środowiskiem, higieną i optymalizacją warunków utrzymania zwierząt gospodarskich, higieną mleka, stanami zapalnymi gruczołu mlekowego krów, owiec i kóz, profilaktyką i higieną w odchowie młodych zwierząt i ptaków ze szczególnym zwróceniem uwagi na dodatki mineralno-witaminowe. Współpracownikami prof. Majewskiego byli doc. dr hab. Jacek Rączkiewicz – dziekan Wydziału, prekursor badań etologicznych w ocenie poprawności i metod utrzymania zwierząt oraz doc. dr hab. Zbigniew Białkowski – który zajmował się badaniami wskaźników krwi i płynów ustrojowych u zwierząt utrzymywanych w różnych warunkach. Obaj naukowcy dobrze się zapisałi w historii Wydziału – niestety odeszli na zawsze w młodym wieku.

Profil badawczy obecnej Katedry Higieny Zwierząt i Środowiska, której kierownikiem jest prof. dr hab. Leon Saba, obejmuje wiele kontynuowanych i aktualnych problemów związanych z zanieczyszczeniem środowiska wiejskiego przez zwierzęta gospodarskie i fermy zwierząt futerkowych oraz biologicznymi metodami oczyszczania powietrza i naturalną odpornością zwierząt na tle środowiska.

Szkoła naukowa hydrobiologów i ekologów

Oprócz katedr, które reprezentują w szerokim zakresie naukę o zwierzętach na tym Wydziale byli uczeni tworzący zręby nauk podstawowych. Twórcą lubelskiej szkoły hydrobiologów był

prof. dr hab. dr h.c. Gabriel Brzęk

– jak mówią o nim pracownicy „cho-dząca encyklopedia” lubelskiego ośrodka naukowego. Profesor Brzęk to autor wielu publikacji naukowych dotyczących hydrobiologii, znawca jezior, rzek i zbiorników wodnych Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, Wielkopolski, Suwalszczyzny i Bieszczad, pionier studiów nad historią zoologii w Polsce. Człowiek o wielkim umyśle, wrażliwy na sprawy ludzkie, na piękno polskiego krajobrazu i języka polskiego, przy czym wielki patri-

riota i wychowawca młodzieży oraz wielu pokoleń uczonych. Bliskimi i długoletnimi współpracownikami prof. Brzęka byli jego wychowankowie, traktowani jak synowie, prof. dr hab. Włodzimierz Zwolski – pionier badań nad grupą krwio pijnych muchówek – meszek oraz prof. dr hab. Czesław Kowalczyk – który zajmował się biologią i ekologią skorupiaków planktonowych w zbiornikach wodnych.

W okresie późniejszym z tej Szkoły wyodrębniły się dwie jednostki: Katedra Hydrobiologii i Ichtibiologii – kierownikiem tej jednostki jest prof. dr hab. Stanisław Radwan oraz Katedra Zoologii – kierowana przez prof. dr hab. Witolda Kowalika. Obaj profesorowie są wychowankami prof. Brzęka. Katedra Hydrobiologii i Ichtologii specjalizuje się w ekologicznych aspektach nasilającej się antropopresji w naturalnych ekosystemach wodnych, w przemieszczaniu się materii organicznej i nieorganicznej, w tym metali ciężkich w biocenozach wodnych oraz renaturalizacją i ochroną ekosystemów wodno-torfowiskowo-bagiennych, restytucją zagrożonych lub ginących gatunków zwierząt wodnych. Natomiast Katedra Zoologii – biologią i ekologią wybranych grup fauny wodnej i lądowej, ekosystemów naturalnych oraz przekształconych, bioróżnorodnością fauny w środowiskach naturalnych i wartością bioindykacyjną gatunków i zespołów zwierzęcych.

Z Wydziałem przez długi okres związany był prof. AR dr Jerzy Krupka – wysokiej klasy specjalista od hodowli i ochro-

ny zwierząt łownych, organizator rezerwatów zwierzyny drobnej w Mongolii, który stworzył warunki do utworzenia dwóch katedr. Pierwsza z nich to Katedra Ekologii i Hodowli Zwierząt Łownych, której kierownikiem jest prof. dr hab. Roman Dziedzic. Zajmuje się ona morfologią poroży jeleniowatych, funkcjonowaniem wybranych gatunków zwierząt dzikich w agrocenozach, łowiecką gospodarką bażantami oraz restytucją głuszców i ich hodowlą wolverową. Natomiast druga – to Katedra Hodowli Amatorskich i Zwierząt Dzikich, kierowana przez prof. dr hab. Leszka Drozda. Prowadzone są w niej badania dotyczące wpływu zmian zachodzących w biotopach makroregionu środkowo-wschodniej Polski na tle funkcjonowania populacji zwierząt dzikich oraz nad genetycznymi warunkowaniami niektórych cech u zwierząt amatorskich.

W opracowaniu tylko częściowo został omówiony wkład poszczególnych uczonych w rozwój nauk ogólnobiologicznych i nauk o zwierzętach. Nie oddaje ono z pewnością całości ich osiągnięć. Nie można też pominąć młodej kadry naukowej i pracowników technicznych, którzy wykonywali ciężką pracę doświadczalną i laboratoryjną, a których zasługi dla Wydziału są trudne do przecenienia. Za to należy im podziękować. Obecnie na Wydziale pracuje wielu wspaniałych i wybitnych profesorów oraz młodych pracowników naukowych, a także liczny personel techniczny, ale o nich za następne 50 lat będą pisać ich wychowankowie – „Byli z nami, uczyli nas i tworzyli historię Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt.

Czesława Lipecka

Profesor Władysław Zalewski doktorem *honoris causa* Akademii Rolniczej w Lublinie

Miniony okres rozwoju nauki polskiej zaowocował trwałymi osiągnięciami zarówno w zakresie dorobku naukowego, jak i organizacji placówek badawczych i dydaktycznych. Szczególnie doniosła była rola tych uczonych, którzy obok pracy badawczej zajmowali się kształceniem młodych kadr pracowników naukowych i wysoko kwalifikowanych absolwentów. Czołową pozycję w tej grupie zajmuje Profesor Władysław Zalewski, zaliczany do grona wybitnych zootechników polskich.

Profesor Władysław Zalewski urodził się 27 czerwca 1925 r. w Lubartowie. W okresie okupacji (w latach 1941-43) ukończył Szkołę Ogrodniczą w Kijanach. Następnie w latach 1944-1946 – Liceum Gospodarstwa Wiejskiego w Lublinie, a jesienią 1946 roku został przyjęty na Wydział Rolny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, uzyskując w 1951 r. dyplom magistra inżyniera rolnictwa.

Pracę naukową rozpoczął 15 kwietnia 1952 r. w Katedrze Szczegółowej Hodowli Zwierząt, działającej w ramach Wydziału Rolnego UMCS. Osobowość naukowa Władysława Zalewskiego kształtowała się w szkole profesora Zdzisława Zabielskiego – twórcy świni puławskiej. Zgodnie z wolą mistrza pierwsze publikacje naukowe i swoją pracę doktorską, którą obronił w 1960 r., poświęcił tej rasie świń. Dalsze zainteresowania naukowe Profesora ukierunkowane były już na zagadnienia chowu, hodowli i użytkowania bydła. W 1965 roku habilitował się na Wydziale Zootechnicznym Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu na podstawie rozprawy pt. „Badania nad opasem i jakością rzeźną buhajków rasy polskiej czerwonej, nizinnej czarno-białej i krzyżówek tych ras przy różnej masie przedubojowej”. W 1974 roku otrzymał tytuł naukowego profesora nadzwyczajnego, a w 1982 roku – profesora zwyczajnego.

Bogaty dorobek naukowy prof. zw. dr hab. Władysława Zalewskiego obejmuje 203 publikacje, w tym: 131 oryginalnych

prac twórczych, 30 artykułów, komunikatów i doniesień naukowych, 2 podręczniki akademickie, 4 skrypty, 1 patent i wiele artykułów popularno-naukowych. Podręcznik akademicki „Hodowla bydła”, którego był współautorem i redaktorem doczekał się dwóch wydań i przez wiele lat był jedyną pozycją książkową dostępną dla studentów. W początkowym okresie pracy działalność naukowa Profesora Zalewskiego koncentrowała się wokół problemów hodowli miejscowych ras świń i bydła. Opublikowane w latach sześćdziesiątych, w Rocznikach Nauk Rolniczych, prace: „Ocena wartości rzeźnej świń o cechach prymitywnych” oraz „Monografia polskiego bydła czerwonego na terenie województw lubelskiego i rzeszowskiego” można już zaliczyć do klasyki hodowli zwierząt. Mają one nie tylko dużą wartość historyczną, ale stanowią punkt odniesienia do współczesnych prac nad bioróżnorodnością i zachowaniem rodzimych genotypów. Znaczące są zasługi Profesora w zakresie doskonalenia użytkowości mięsnej krajowych populacji bydła i doskonalenia metod opasu – wykazał dużą przydatność młodego bydła ras krajowych do opasu intensywnego i ekstensywnego. Pod kierunkiem Profesora zostały opracowane na początku lat siedemdziesiątych teoretyczne i organizacyjne założenia opasu młodego bydła na trwałych użytkach zielonych oraz organizacji stad bydła mięsnego. Ten cykl badań został wyróżniony w 1976 r. nagrodą zespołową I stopnia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Obszerny rozdział dorobku Profesora stanowią oryginalne, ważne dla polskiej hodowli badania nad użytkowaniem i doskonaleniem bydła rasy czarno-białej. Był pionierem intensywnego doskonalenia cech mlecznych w tej populacji poprzez krzyżowanie z bydem holsztyńsko-fryzyjskim. Za cykl badań